

Nr. 14.

МЕРКУРІ, 15. АПРІЛЕ.

1859.

ТЕМІШІОРА

ші локвіторії е і.

I.

(Зрмаре.)

Дакъ деці пе рошъні її ведемъ дп тоате тімпвріле локвіндъ дп Бънатъ, дакъ таі департе локвіделе лоръ ле ведемъ дптизъндъсе пъпъ ла порділе Темішіорії, съ не дпдоимъ, кѣтъ еі пз воръ фі локвітъ ші дп дпсаші четатеа Темішіорії? Ресонелю постре пентръ локвіреа рошъніморъ дп Замбара, Вегиу ші Темішіора пъпъ ла ап. 1457 ле амъ adscі таі свсъ дпнаніте. Чінчізечі de anі дпнаніте de ляпта dela Можачъ (ап. 1526), зіче Праіер дп монографія Темішіорії, о'а'ші афлатъ кредінчоші de лецеа гр. певпітъ дп Темішіора. Монографіствъ пз не спѣне таі департе, къ de ынде а' венітъ ачешті гр. певпіді чінчізечі de anі дпнаніте de ляпта dela Можачъ дп Темішіора, ші къ de че пеамъ а' фостъ еі, адекъ: фоста'ш рошъні, гречі ор сърбі, ші ноі даръ дебе съ къвтъмъ, алкът съ не дпформъмъ деспре специфіка лоръ на-
ціоналітате.

Іоанъ Раічі пе спѣне дп історія попріе-
лоръ славопе, ші таі вѣртосъ а сърбілоръ, къ дптъя тречере а сърбілоръ дп провінчіеле ви-
грешті с'а' дптътілатъ пе ла ап. 1438. Din
ачесті сърбі, дппъ кът вомъ ведеа таі ла ваде,
пз с'а' ашезатъ печі вікъ дп Бъгатъ, пріп

врмаре пътетъ конкіде, къ кредінчошії греко-
певпіді, кари дппъ сокотёла ла Праіер а' віе-
дітъ пе ла ап. 1476 дп Темішіора, п'а' фостъ сърбі. Гречій еаръ п'а' віедітъ печі къндъ дп
пътетъ таі таре ла оалтъ дп Бънатъ, ка съ
пътетъ конкіде, къ ачеі кредінчошії греко-певпі.
din Темішіора воръ фі фостъ de neamъ греческъ.
Тоте дппрецівръріле ворбескъ даръ, кътъ кредінчошії гр. певпіді dela ап. 1476 din Те-
мішіора а' фостъ рошъні. Съ пз кънетъш
фосъ, къ, фіндъкъ історія дасеа пе ла а. 1476
фаче тендівне decpre локвіреа кредінчошіморъ
de лецеа гр. певпітъ дп Темішіора, таі дпнаніте
de апвлъ ачестъ пз воръ фі локвітъ кредінчошії
гр. певпіді дп четатеа ачеста; кронікарій віг-
решті прекът а' фостъ таштері попорвлі ро-
шънъ, аша а' фостъ таштері ші реленеі гр.
певпітъ, ші прекът дп тръпші пз афлътъ дртє
decpre локвіреа попорвлі рошънъ дп Бънатъ,
тъкаркъ Ромъні дп ачестъ провінчіе а' локвітъ
тотъdeаgna, аша пз не да' еі штіре decpre
ачеа, кътъ дп Бънатъ а' локвітъ ші кредін-
чоші de лецеа гр. певпітъ, деші рошънъ, ло-
квіторії чеі таі векі ші неконтенції аі Бънатъ-
лві, а' търтврісітъ кредінца гр. певпітъ. Дасеа
дрептълъ реце Matia Корвінъ а' кончесъ пріп
декретълъ I. артік. З ла ап. 1481 кредінчоші-
лоръ de лецеа гр. певпітъ впеле дрептврі, пре-
каре апоі вртъторівлъ ла Matia Корвінъ, рецеle
Ladislaus II. ле а' дртърітъ дп декретълъ II.,

ші дп артік. 45, сконціндє пе „Paciani, Рѣстені
ші пе рошъні дела пільтіреа зъчвісіеї (бісеріка-
пілорѣ).“ Съв речелю Matia Корвінѣ съ фаче
дартъ дпнтъя дартъ поменіре деспре крепінчоши
гр. певніці din Ծнгарія, еаръ din декретыл
речелю Ծладіослав II. ведемѣ, къ дптр'ачешті
крепінчоши гр. певніці съ пътеръ ші рошъні.
Ші оре дпфръзпіва чіпева а зіче, къ фіндкъ
дабеа съв речелю Matia Корвінѣ съ фаче дп
Ծнгарія поменіре деспре релігіонарії гр. пехн.,
еаръ съв речелю Ծладіослав II. деспре рошъні,
дп Цера Ծнггрэскъ пънъ ла ачешті реці п'аѣ
віедвітъ крепінчоши de леңеа гр. певніці ші
п'аѣ локвітъ рошъні! Съ пз пе тірътъ дартъ,
дакъ історія пе спыне, къ пътаі чіпчізечі de
ані дпнінте de лупта дела Мохачѣ, адекъ пе ла
ан. 1476 с'аѣ афлатъ крепінчоши de леңеа гр.
певніці дп Темішюра!

Апкъндѣші одатъ — де ші кам тързі ю —
пъмелю рошъні локъ дп історія Цереі Ծнггрешті,
дънса с'аѣ арътатъ de ачі дпнінте маї аплекать
вопоръзі рошъні ші дп маї тълте окасіні
фаче вореъ деспре дпнінте. Аша штімѣ, къ
дпнінте Темішюра ла ан. 1552 аѣ къзтъ дп
тъніле търчілорѣ, тълді dinгръ рошъні 'ші аѣ
пъръсітъ локвінде сале ші с'аѣ ашезатъ дп
distrіктеле Ліпова, Лагошѣ ші Карапсебешѣ,
каре пз къзсерь съв domnіreа търческъ. Стъндѣ
четатеа Темішюри дела ан. 1552 пънъ ла ан.
1716 съв търчі, дп ачестъ анъ din ՚ртъ еаръ
аѣ къзтъ дп тъніле леңітілорѣ съв domnіtorі,
ші дпнъ капітълъчпеа дпкеіатъ дптръ дпнінгъ-
торіллъ прінчіпе Евделі щі дптръ командантеле
 гарніонеа търчешті, рошънілорѣ, расіанілорѣ,
 артепілорѣ, іsdeilop щі алторѣ отръні, че 'ші
аѣ автъ локвінде дп Темішюра, лі съ кон-
чеде депліна лібертате, а ретъне с'аѣ а съ днчє
къ ефектеле сале, каре капітълъчпе, дпнъ кът
пе спыне Гриселі дп історія Бънатълъ темі-
шianѣ с'аѣ пъзітъ къ пълтвадітате дптръ тої
артіклії съ. Капітълъчпеа ачеста пе e добадъ,

къ пе тімпвлъ чштереі Темішюри съв жгтулъ
търческъ аѣ віецвітъ рошъні дп четатеа ачеста,
ші къ пріп ՚ртмаре, дакъ тълді dintръ рошъні
дпнъ къдереа Темішюри дп потестатеа тър-
ческъ 'ші аѣ пъръсітъ локвінде сале de пънъ
ачі, ашезъндѣссе дп distrіктеле Ліпова, Лагошѣ
ші Карапсебешѣ, о парте а лорѣ аѣ маї воітъ
а ретъніе съв жгтулъ търческъ, de кътъ а'ші
пъръсі локвілъ паштереі сале, дакъ кътва пз
вотъ вреа съв лагътъ, къткъ рошъні дабеа съв
търчі аѣ девенітъ а фі локвіторі аі Темішюри,
че дпсъ ni съ веде а фі пекрезіверѣ, de брече
атвпчі п'арѣ фі автъ рошъні касеъ dinaintea
дпнінгъторілорѣ търчі а'ші пъръсі локвінде
сале ші а'ші кътва алтеле поъ дп distrіктеле
Ліпова, Лагошѣ ші Карапсебешѣ.

Темішюра съв ՚пгбрї, дп кътъ съ атінде
de фортьреаца са, п'аѣ фостъ de маре дпнін-
депе, къ атвтъ маї дпнінсе аѣ фостъ дпсъ съ-
вѣбріе еі. Стрътвтърі маї тарі дп пърділе
сале есепціале п'аѣ офферітъ четатеа ачеаста
печі дпнъ че с'аѣ окніпатъ de търчі, афаръ къ
ачешті din ՚ртъ пріп позе опере фортифіаторіе
аѣ дпнінгът'о ші маї пътерпікѣ. Дпнъ Гриселі
Темішюра съв търчі аѣ автъ патръ пърді, ad.
четатеа пропріе, фортьреаца, Паланка таре ші
Паланка тікъ. Гриселі, Паланка таре ni o
дескріе ка о свѣбрізъ, каре авеа маї тълді
локвіторі декътъ тобе челелалте пърді аіе Темі-
шюри ла олалтъ. Мърітвеа свѣбріе ачестеа съ
веде ші de аколо, къ дп зіа, дп каре с'аѣ
окніпатъ de бостеа дпнінгътескъ, аѣ арсъ ка ла
1200 касе din трънса. Ної автъ касе дес-
твле а лга, къ чеса маї таре парте а локвіто-
рілорѣ крещтіні аѣ локвітъ дп свѣбріа ачеста,
еаръ. Фортъ пъдіні дп четате, ші маї пъдіні дп
фортьреаца, дп каре търчі афаръ de гарніона
са къ deadineвлъ пз ворѣ фі свѣбрітъ локвіторі
крещтіні. Исторія пз пе спыне, каре dintръ
неамтвріле маї съсъ теторате аѣ фъкътъ челъ
маї таре пътерпілорѣ аѣ локвіторілорѣ крещтіні din

Темішюра: de vomă la spusă și concideră-
чупе векітєа локвіцелоръ ротънє дп четатеа
ачеста; de vomă рефлекта таі департе да дп-
преціврареа ачееа, къ Расчіанї (сърбї) аѣ фостѣ
декіарацїї initіmії аї тврчіоръ, ші къ даръ бол-
девлѣ пропріеі есопіері пз ва фі іератѣ пе тврчі
а съфері дп тіжлоквлѣ съѣ впѣ пзтерѣ таре
de сърбї, кари ла впѣ тімпѣ дптеціторів съ'лѣ
пóтъ дпpedека пріп пзтеросітатеа са дптрѣ
серіоса апъраре а четатеі; de vomă лза дп
фіне ші ачеса дп прівіпць, къ Гріселіпі дп ка-
пітвльчпеа дпкіяітъ дптрѣ пріпчіеле Евгепії
ші командантеле гарпіонеа тврчештї пзне пе
ромънї дп локвлѣ дінтѣі, врѣндѣ къ випѣ сéмъ
къ ачеста съ зікъ, къ еі аѣ фостѣ чеі таі пз-
тероші дп окната четате: апоі дебе съ кон-
кіdemъ, къ дптрѣ локвіторї крештінї аї Темі-
шюри съѣ domnіреа тврческъ ротънї аѣ фостѣ
чеі таі пзтероші.

Преваліца пзтерзлї ротъніоръ дптрѣ
локвіторї крештінї аї Темішюри съѣ domnіреа
тврческъ пз о аdevoreскѣ ші алте дппреціврърі.
Фостѣлѣ гвбернаторів дп Бѣнатѣ, баронѣлѣ Ф.
Л. Енгелсхофен, дптр'о скрісбреа са din 28.
Октобре 1752 адресатъ кътрѣ таістратѣлѣ
расчіанѣ din Темішюра, фаче менџіене de впѣ
епікопѣ гр. nevnitѣ, каре ла ап. 1716, кѣндѣ
с'аѣ лватѣ Темішюра дела тврчї, 'ші аѣ аввѣ
сказвлѣ съѣ дп четатеа ачеста. Енгелсхофен
не фаче дп скрісбреа са ші пзтеле ачестї
епікопѣ къпоскѣтѣ, пзміnd'лѣ „Ioanikie.“

Съ не опрімѣ аїчі пздіптелѣ, ка съ ведемъ,
чине аѣ фостѣ ачестѣ епікопѣ, ші de вnde аѣ
венітѣ елѣ ші de че 'ші аѣ лватѣ сказвлѣ съѣ
дп Темішюра? Fiindkѣ історія ла ачестеа
дптревѣрѣ пз не дѣ пеци впѣ реопвпсѣ, пої кактѣ
деопре кіттареа ачестї епікопѣ съ не ізъмѣ
рефвїлѣ пострѣ ла копіектѣ.

Сърбї дптіградї ла ап. 1690 съѣ патрі-
арквлѣ Іпеквлї, Арсеніе Чарновічї, дп Щеара
зпгврѣскѣ аѣ дптешеіатѣ дп пзтереа прівіледе-

лорѣ къпѣтате dela Міппер. Леопольдѣ I. маї
твлѣ епархї епікопештї, дінтре каре дозе
епархї, адекъ: а Темішюри ші а Вершевлї,
с'аѣ аслатѣ дп Бѣнатѣ. Дп ачесте дозе епі-
копїї с'аѣ denxmitѣ de епікопї ла ап. 1695
Icaia Diakovічї ші Спірідонѣ Стібіца. Neпvтъndѣ
челѣ дінтѣлѣ къпріnde сказвлѣ епікопескѣ дп
Темішюра, каре четате атвпчї съ афла дп пз-
тереа тврческъ, елѣ дппѣ Гріселіпі 'ші аѣ ашев-
затѣ сказвлѣ дп Бечкереквлѣ таре, еарѣ дппѣ
апалеле бісерічеі гр. nevnitѣ аѣ решевѣтѣ дп
Apadвлѣ веків, administreндѣ епархia епіко-
пескѣ de аїчї. Протовѣndacе ла а. 1708 Icaia
Diakovічї ла demittatea de архіепікопѣ алѣ
сърбілорѣ, врѣнторілѣ лвї дп сказвлѣ епіко-
пескѣ, дппѣ Гріселіпі, аѣ фостѣ Вікентіе Ioanov-
ічї, тъкар къ апалеле бісерічеі гр. nevnitѣ din
Щера зпгврѣскѣ лвї Icaia Diakovічї пз 'і даѣ пічї
впѣ врѣнторів дп сказвлѣ епікопескѣ din Te-
mіshiora ші пе Вікентіе Ioanovічї длѣ пзтескѣ
ка пе алѣ doile врѣнторів а лвї Icaia Diakovічї
дп епархia Apadвлї веків, unde Вікентіе Ioanov-
ічї аѣ фостѣ епікопѣ dela a. 1728 ппнѣ ла
ап. 1731, дп каре anѣ din врѣнѣ аѣ дпкъпѣтѣ
архіепікопѣ алѣ сърбілорѣ. Орї чине дпсъ ва
фі фостѣ ла ап. 1708 врѣнторілѣ лвї Icaia
Diakovічї дп сказвлѣ епікопескѣ алѣ Temi-
shiora, елѣ ашіждереа, ка ші ачестѣ епікопѣ,
пз 'ші аѣ пзтѣтѣ ашеза сказвлѣ съѣ дп Temi-
shiora, де брече четатеа ачеста пе атвпчї съ
афла дпкъ ла пзтереа тврчіорѣ. Дакъ дечї
епікопїї сърбештї denxmitї дп пзтереа пріві-
ледіелорѣ Леопольдине de епікопї аї Темішюри
пз 'ші аѣ пзтѣтѣ къпріnde сказвлѣ епікопескѣ
дп четатеа ачеста, fiindkѣ дпнса съ афла дп
пзтереа тврческъ, чине аѣ фостѣ епікопвлѣ
Ioanikie, каре дппѣ скрісбреа баронѣлѣ Енгел-
схофен 'ші аѣ аввѣ сказвлѣ съѣ дп Темішюра
тврческѣ? Векітєа локвіторілорѣ ротънї ші
пеконцептїа лорѣ персистїнѣ дп Бѣнатѣ; дп-
преціврареа ачееа таі департе, къ ротънї аѣ

шъртърісітѣ тотѣдеазна кредицца крештіеаскъ ші дн спедіе чеа гр. певпітѣ; дн фіне хіерархія віне организать, каре штімѣ къ аѣ авѣт'о роемълій пъпъ ла ап. 1697 дн Apdealъ ші дн пърділе Църеи впгврещі, не лацъ а конкіде, къ дн Темішюра къ тълатѣ таї пайтѣ de ѧптиграпеа сърбіорѣ ла а. 1690 дн Цера впгврѣскъ аѣ дебвітѣ съ есістѣ впѣ епіскопатѣ гр. певпітѣ, къргія і аѣ фостѣ съпші локвіторії гр. певпіді аї провінчіеи бълъдепе, ші къ скавпвлѣ ачестѣи епіскопатѣ лѣ аѣ окнпатѣ ла ап. 1716 Ioanіkіe, деопре каре баронклѣ Епгелсхофен фаче ворбъ дн скрісбреа са. Къмъ, къндѣ ші пріп чінѣ с'аѣ ѧптиетеіатѣ ачестѣ епіскопатѣ темішюрѣнѣ, історія, днкътѣ ші пъпъ астѣзі къпоскѣтѣ, пѣ фаче пікъіреа мендізне, прекът дѣпса пѣ фаче мендізне пічі деопре епіскопклѣ Ioanіkіe, каре, де пѣ ворбіа скрісбреа баронклѣ Епгелсхофен деопре дѣпскѣлѣ, ретъпеа піто вітатѣ, ка ші тодї чеіалалді предечесорі аї стѣ пе скавпвлѣ епіскопескъ. Дакъ дечі пе тімпвлѣ ѧптигръреі сърбіорѣ дн провінчіеи впгврещі аѣ есістѣтѣ дн Темішюра епіскопѣ гр. певпітѣ, съ паште фірѣска ѧптребаре, къ де че ші къ че скопѣ аѣ ѧптиетеіатѣ сърбії ѧптиградї впѣ алѣ епіскопатѣ гр. певпітѣ ла а. 1695 дн Темішюра, дн каре, дѣпѣ къмъ възврѣтѣ таї съоѣ, аѣ денѣмѣтѣ пе Ioiaia Diakovіcі de епіскопѣ? Респѣпсвѣлѣ ла ачеста ѧптребаре пілѣ даѣ прівіленіе donate de Лшнер. Leopoldѣ I. ѧптиградіорѣ сърбі, пе каре хіерархія сърбѣскъ 'ші разімѣ ші астѣзі есістїца ші ескісіва са domnіpе пеосте требілѣ вісірічіеи гр. п. din Австрія.

Noi ne vomѣ окна аїчі пѣтai атѣтѣ къ ачестеа прівіленіе, днкътѣ речере скопвлѣ, деопре каре пе атѣ пропуссѣ а ворбі.

(Ba ѣрта.)

Valulu R . . . nei.

Nimfa tenerica, cu rostelu de lira,
Spune-mi suava mie!
Pentru ce gelesci?

Pedactorѣ респѣпсвѣторѣ
IAКОВЪ МЯРЕШІАНЪ.

Dóra neci a tale — ti se desira,
Dulce, 'n ar — ,
Precum le gelesci? —

Nu ti-suntu or destule rosele culese
Din acea campia,
Careă ai amblatu?
Ca se legi conune de placeri alese?
Ori a ta mundria
Inca s'a 'nsielatu?

Eu nenorocire n'amu vediatu pe lume,
Neci veri o erore
A mea deplanga eu.
Eu un sentiu, un doru am?! nu lu sciu, n'are
nume.
Ci a lui mustrare!
Sci-mi-o Dumnedieu.

Caraba.

БІБЛІОГРАФІЕ.

Історія цепераль а Daciei шчл. de D. Fotino.

Съвскрісвѣлѣ, спре а імпвлѣ ісвбorele історіеи национале, а інтrepincѣ darea ла ламінѣ а ачестеі кърдї.

Томвлѣ I, кареле а ші ешітѣ de съв тіпарів, къпріnde історія Daciei векі din тімпвріе челе таї ѧптоете, пъпъ ла констітвареа Domnіilorѣ дн Прінчіпата.

Томвлѣ II, кареле пъп'акма есте пе жицѣтате тімпврітѣ, къпріnde історія църеi Măntepeneшti пъпъ ла апвлѣ 1812.

Томвлѣ III, къпріnde історія Moldovei, пъпъ ла апвлѣ 1812; прекътѣ ші deckрieera ѱeографікъ ші по-літікъ, деопре органісаpеа Прінчіпателорѣ пе тімпвлѣ Фапаріошлорѣ; totѣdatъ ші adѣnapea хатіхътамітврідорѣ ші а траталелорѣ Ромынілорѣ къ Лп. Порѣ.

Дѣндѣce томвлѣ I, се фаче аbonamente ші пеп-трѣ томпвріе зримѣtore.

Опера ѧптрѣгъ, пептрѣ чеi че се ворѣ авона, къстѣ в пѣ галѣпѣ; ear пептрѣ чеi пеabопадї ва къста 18 doizecherѣ.

Білете de авонаментѣ, ѧппреzпz къ томвлѣ I се потѣ гъсі ла Lieberriile din Іаші, ші ла кореспонден-циi пріп цінѣtѣrѣ.

Съвскрісвѣлѣ сокоате впѣ сервідѣ пѣвлікѣлѣ четі-торіv, adѣkъndѣ la къпoштіпu пѣвлікаpеа ачестеі опе-ріnterесante

G. Cion.

Edigіznea къ Тіparілѣ изi
IOANNE GOETT.